

Hegel og naturfilosofien

Terry Pinkard: Hegel's Naturalism – Mind, Nature and the Final Ends of Life, Oxford University Press, 2012, 213 sider, 65 USD.

Den amerikanske professor i filosofi, Terry Pinkard, har begået en ny bog. Om Hegel. Og det er faktisk en interessant bog, for den prøver ikke alene at svare igen på kritikken af Pinkard og hans kollega, Robert Pippin, for at glemme naturen i en læsning af Hegel der måske overbetoner socialitetens rolle (Pippin har som bekendt lavet en artikel med titlen *Leaving nature behind*). Den prøver også – nogle gange implicit dog – at anslå relevansen af Hegels tænkning for en række nutidige filosofiske temaer, f.eks. dyret som filosofisk kategori (dyr er idealister lærer vi), institutions rolle i samfundet (at lære os at leve med forståelsen af, at vi aldrig helt hører hjemme) osv. Her fokuserer vi dog på Hegels forståelse af naturvidenskaben.

Det er den tredje bog i rækken om Hegel fra Pinkards side, efter Hegels *Fænomenologi: fornuftens socialitet* (1994) og den fremragende biografi, *Hegel*, fra 2000. Bogen er fordelt på 7 kapitler i to afsnit, hvor det første afsnit (kapitel 1-2) omhandler Hegels naturalistiske arv

fra Aristoteles, medens det andet (kapitel 3-7) kredser om sammenhængen af natur og socialitet som aktualiseringen af livets formål. Typisk for Pinkard er bogen skrevet i et let forståeligt sprog, der åbner de talrige eksempler fra Hegels tekster op. Omslaget, der er designet af Pinkard selv, forestiller en buste af Hegel – ifølge Hegels sønner, den der lignede ham mest – som man kan se på Humboldt universitetet stående ved siden af et nyligt opdukket (skal vi sige aktualiseret) skrivebord der eftersigende er Hegels.

Året 1994 er skelsættende i den amerikanske "Hegelologi", ved siden af Pinkards ovennævnte bog, udgives John McDowell's *Mind and World* og Robert Brandom's *Making It Explicit*. Alle tre bøger betoner, på hver deres måde, Hegelianske temaer i et forsøg på at tænke ud over Kant-lignende problemstillinger, men alle som stående i forlængelse af en amerikansk pragmatisk Hegel-tradition, med John Dewey, Wilfred Sellars og Charles Taylor som kernefortolkere (og ofte med Richard Rorty som mellemmand). Retfærdigvis skal det nævnes, at Pippin 5 år før, dvs. i 1989, laver sin først Hegel-bog, *Hegels Idealism: The Satisfactions of Self-consciousness*, der nok også har været en indflydelse på de ovennævnte herrers Hegel-forståelse.

Som nævnt kort ovenfor, er Pinkard – af bl.a. McDowell – blevet kritiseret for at overbetone socialitetens rolle i læsningen af Hegel. Groft sagt, at mulighedsbetingelserne for sand viden om os selv og verden rykkes ud af subjektet og skal søges mellem subjekterne i stedet. Resultatet, som McDowell meget sigende har benævnt en *frictionless spinning in the void*, er, at naturen aldrig rigtig får plads til at udøve en kvalificeret indflydelse på mennesket (den anden side af McDowells historie er, at ofte reduceres indflydelsen, når og hvis den adresseres, til en scientistisk forstået kausal udveksling mellem menneske og natur, med andre problemer til følge). Pinkards bog er et svar på denne kritik ved at sige, at vi skal huske Hegels påstand om at sandhed skal tænkes som både *substans* og *subjekt*, dvs. vedrørende betingelser af naturlig såvel som social karakter. Og dertil kræves en forståelse af Aristoteles' (*affortryllede*) naturalisme som en afgørende indflydelseskilde ved siden af Kant (Pinkard havde egentlig tænkt bogens titel som *Hegel's Disenchanted Aristotelian Naturalism*, hvilket forlaget, af gode grunde, forkortede). Pinkard anslår hermed også, at McDowells forsøg på at indkredse muligheden af en genfortryllelse af naturen, som vi desværre ikke kan gå nærmere

ind på, ikke er en farbar vej.

Men hvad er så Pinkards Aristotelske greb på Hegel (eller Hegels Aristotelske greb på Pinkard)? Det helt centrale citat for Pinkard stammer fra Hegel's forelæsninger om æstetikken (bind I, side 112), her bragt i oversættelse fra Pinkards engelske udgave:

”Mennesket er et dyr, men selv i hans dyriske funktioner forbliver han ikke indenfor det i-sig-selv som dyret gør, men bliver bevidst om i-sig-selv, genkender det, og hæver det (for eksempel, som i fordøjelsesprocessen) op til en selv-bevidst videnskab. Det er vha. disse midler at mennesket opløser grænsen for hans umiddelbare bevidsthed der eksisterer i-sig-selv, og fordi han dermed ved at han er et dyr, ophører han med at være et dyr og giver sig selv en viden om sig selv som Ånd”.

Hele Pinkards bog er, så at sige, en udfoldelse af dette citat, der betoner både kontinuiteten og forskellen mellem natur (dyr) og menneske(r). Mennesket er ikke radikalt anderledes fra dyrene, men er en slags refleksiv komplikation af det organiske liv. Ved siden af denne kontinuitet kommer den Aristotelske naturalisme desuden til udtryk gennem det afgørende spørgsmål (i titlen på bogen), hvad livets formål er. Ikke overraskende er det menneskelige livs formål,

for Pinkards Hegel, selv-forståelse, dvs. en viden om, hvad det vil sige at vi kan forstå os selv som dyr (at vi er autonome selvfortolkende dyr som Charles Taylor kalder det) og hvad der følger af det. Og det har følgende konsekvens for Hegels syn på naturvidenskab, det affortryllede element i hans naturalisme. Traditionelt har man, kort fortalt, tolket Hegels syn på forholdet mellem sit eget system og naturvidenskabens som skellet mellem det a priori og det empiriske – encyklopædien begynder for eksempel med logikken og derefter naturfilosofien. Pinkard følger i stedet en nyere Hegel-fortolkning, der hævder at det ikke forholder sig sådan. Henvisningen er Hegels *Wissenschaft der Logik*, hvori Hegel et sted siger, at filosofien kritisk betragter "videnskabens" ikke gennem den abstrakte form af a priori overfor a posteriori, men i dens partikulære indhold. Det primære er altså ikke en a priori deduktion af naturbegreberne, men et forsøg på at begribe indholdet i disse. Det betyder nu følgende for Pinkard. Videnskabens rolle er gennem teorikonstruktion at holde denne op imod den empiriske virkelighed, og erfare netop denne. Herigennem får vi forskellige modeller af forklaringer på, hvad der sker i naturen udmøntet i forskellige discipliner som fysik, kemi og biologi. Filoso-

fien, derimod, spørger til, hvad naturen som en helhed må være som, når den er det objekt den empiriske videnskab er bedst til at studere. Og hertil kræver en fortolkende forståelse af videnskabens naturstudier, med specielt fokus på de antinomier forskellige discipliner vikler sig ind i når de hævder deres forklaringsmodeller er absolutte, dvs. ubetingede. At Hegel så selv tog fejl i sine detail-fortolkninger af naturvidenskaberne, hvilket er en anden grund til at man har forkastet naturfilosofien hos ham, betyder intet for Pinkard (eller Hegel ifølge Pinkard). Det vigtige er selve bevægelsen i det, altså måden at spørge på, fordi det er forbundet med den selvforståelse vi ovenfor omtalte som livets formål. For bevægelsen er som sådan ikke udtryk for en metafysisk kendsgerning – a priori – men er udtryk for at vi gennem arbejde eller udvikling har opnået en særlig viden om og for os selv. Naturfilosofiens opgave er derfor at vise at naturen som den fremkommer i forskellige empiriske videnskaber har del i vores opnåelse af viden om os selv som fortolkende dyr. Videnskabens kan fortælle os noget om naturen, og dermed os selv, og er samtidig udtryk for en udvikling i bestræbelserne på at forstå os selv som natur.

Pinkards tolkning af Hegel omgør dermed problemet i den

tidligere fortolkning, fordi der betones en kontinuitet mellem vores første natur og vores anden natur. Natur-videnskaben er en del af udviklingen hvorved vi som dyr (første natur) forstår os selv som dyr (anden natur) og dermed giver os en viden om os selv som ånd – som det hedder i citatet. At afskrive den første naturs vigtighed i Hegels system, fører meget let til en dualisme, mellem ånd/socialitet og natur, der ikke er i Hegels ånd (eller natur). Hermed har jeg forhåbentlig anskueliggjort, om end noget groft, at Pinkard prøver at rykke Hegels filosofi væk fra en overbetoning af socialiteten til at rehabilitere naturen og naturfilosofien (på god Deweyansk vis) som en væsentlig del af Hegels system. Hvilket harmonerer glimrende med Hegels egen påstand om, at han er på materialitetens side frem for en (inter-)subjektiv idealisme, hvis han skulle vælge.

Når det er sagt, så mangler man en diskussion af naturbegrebet i andre traditioner for fortolkning af Hegel. Kort kan nævnes Kojeves berømte forelæsninger i Frankrig, som Lacan som bekendt sad ved og som trækker tråde op til Zizeks nye Hegel-bog. Eller Markus Gabriels forsøg på at revitalisere den tyske idealisme ved blandt andet at bringe amerikanske fortolkninger af Hegel i dialog med tyske.

Desuden kunne denne anmelder godt have ønsket en mere historisk perspektivering i forhold til Schelling, for hvem naturbegrebet er helt centralt.

*Bo Allesøe
Christensen*

Autenticiteten og det æstetiske

Jørgen Dehs: Det autentiske. Fortællinger om nutidens kunstbegreb, Forlaget Vandkunsten, 2012, 216 sider, 229 kr.

Med *Det autentiske* har Jørgen Dehs begået en hvad udseendet angår pamfletlignende lille bog, hvis indhold imidlertid er vægtigt og fortjener opmærksomhed. Det betyder ikke, at der er ikke er væsentlige indvendinger mod projektet og bogen som sådan. Men bestræbelser på at vise, hvorledes forestillingen om det autentiske har fungeret som et ideologisk program i kunsten gennem hele moderniteten er i sit udgangspunkt yderst interessant. Hvis man går til bogen med et håb om at blive klogere på, hvad autenticitet og det autentiske er bliver man skuffet, for som Dehs fornuftigt indskærper i indledningen, så handler projektet ikke om at tilføre dette begreb teoretisk substans og give en opskrift på auten-